

การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนโดยใช้แผนที่สีเขียวเป็นเครื่องมือ
ในการพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

Sustainable Tourism Resources Management by Using Green Map as a Tool
for Development, Mae Tang, Chiang Mai, Thailand

ศวิษฐา ศุภอุดมฤกษ์¹ ตรีรัตน์¹ วราภรณ์ ดวงแสง¹ อรจนา แสนไชย จันทรประยูร¹

วิทวัส ขาวอิน¹ จักรพงษ์ พวงงามชื่น² และ เบนจาร์ต³ ศุภอุดมฤกษ์³

Savichaya Supa-udomlerk Trirat¹, Varaphorn Duangseang¹,

Onjana Sanchai Chantraprayoon¹, Wittawat Khow-in¹,

Jukkaphong Pongngamchuen² and Benjarat Supa-udomlerk³

¹คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่ 50290

²คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่ 50290

³สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จ.เชียงใหม่ 50290

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน โดยใช้แผนที่สีเขียวเป็นเครื่องมือในการพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) รวบรวมข้อมูลทุนของชุมชน 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเหมาะสมและ 3) เผยแพร่แผนที่สีเขียวผ่านสื่อออนไลน์ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบไปด้วย ตัวแทนหมู่บ้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการท่องเที่ยวของบ้านเมืองกุดบ้านแม่ตะมาน และบ้านทุ่งละคร รวมถึงเยาวชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 45 ราย

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกินกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 9 – 64 ปี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 30.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 17.44 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ยกเว้นบ้านทุ่งละครพบว่า จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกือบครึ่งเป็นนักเรียนและนักศึกษาและเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ของชุมชนซึ่งมีทักษะการใช้ภาษาไทยพบว่า อยู่ในระดับ “ดี” ทั้งด้านทักษะ

การพูด การอ่าน การเขียน และทักษะการฟัง ส่วนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษอยู่ในระดับ “พอใช้” มีความสามารถในการเล่นเครื่องดนตรีและมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์

แผนที่สีเขียวใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมทุนของชุมชน ซึ่งแผนที่นี้ช่วยอำนวยความสะดวกในการสื่อสารกันระหว่างคนต่างวัย ทำให้สามารถร่วมกันระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับทรัพยากร/ทุนที่มีอยู่ในชุมชนได้อย่างราบรื่น ชาวชนสามารถแสดงออกทางความคิดได้อย่างสร้างสรรค์ ในขณะที่เดียวกันก็ได้รับรู้ถึงสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนของตนเอง และสิ่งที่ควรปรับปรุง/พัฒนา หรือเป็นปัญหาของชุมชน สิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวชนเกิดความเข้าใจในสภาพของชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่มากขึ้นทั้งในด้านดีและด้านไม่ดี มองเห็นในสิ่งที่ชุมชนควรต้องปรับปรุง/พัฒนา กิจกรรมหรือสถานที่ที่บ่งบอกถึงความเป็นชุมชนสีเขียวหรือเป็นชุมชนที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมนั้นพบว่า บ้านเมืองกัศมีจำนวนสถานที่หรือแหล่งกิจกรรมที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมมากที่สุด (จำนวน 110 แห่ง) รองลงมาได้แก่ บ้านแม่ตะมานและบ้านทุ่งละคร (จำนวน 88 และ 21 แห่ง) ตามลำดับ ซึ่งหากจำแนกตามหมวดหมู่แล้วสามารถแบ่งออกเป็น 3 หมวดใหญ่ ได้แก่ 1) ความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน (Sustainable Living) ซึ่งบ้านเมืองกัศพบ 39 แห่ง แต่ในจำนวนนี้รวมพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่ออันตรายจำนวน 5 แห่ง ซึ่งประกอบไปด้วยพื้นที่ที่ถูกทำลายจากการตัดไม้ทำลายป่าและการเผาป่า รวมถึงพื้นที่สำหรับทิ้งขยะของชุมชนแบบไม่ถูกวิธี ไม่มีการจัดการที่ดี รองลงมาได้แก่ บ้านแม่ตะมาน (จำนวน 28 แห่ง) และบ้านทุ่งละคร (จำนวน 11 แห่ง) ตามลำดับ จะสังเกตเห็นได้ว่าบ้านแม่ตะมานและบ้านทุ่งละครไม่มีกิจกรรมทางการเคลื่อนไหวที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนและไม่มีพื้นที่ที่มีความอันตราย 2) ด้านธรรมชาติ(Nature) พบว่า บ้านเมืองกัศและบ้านแม่ตะมานมีจำนวนทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตใกล้เคียงกัน (จำนวน 34 และ 35 แห่ง) ในขณะที่บ้านทุ่งละครยังไม่พบข้อมูลด้านแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ 3) ด้านวัฒนธรรมและสังคม(Culture & Society) พบว่า บ้านแม่ตะมานมีสถานที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจำนวนมากที่สุด (จำนวน 32 แห่ง) รองลงมาได้แก่ บ้านแม่ตะมานและบ้านทุ่งละคร (จำนวน 18 และ 7 แห่ง) 4) ด้านอื่นๆ พบว่าบ้านเมืองกัศมีบริการที่พักแบบโฮมสเตย์มากที่สุด (จำนวน 4 แห่ง) รองลงมาคือบ้านแม่ตะมาน (จำนวน 2 แห่ง) ส่วนบ้านทุ่งละครไม่มีบริการแบบโฮมสเตย์ มีเพียงการให้บริการที่พักลักษณะเช่านอนรายวัน เช่น รีสอร์ท (จำนวน 3 แห่ง) การเผยแพร่แผนที่สีเขียวมีกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชนที่สำคัญคือ 1) ร่วมกันสำรวจพื้นที่เพื่อจับพิกัดดาวเทียม 2) นำข้อมูลพิกัดดาวเทียมที่ได้เข้าสู่แผนที่ Google Map 3) เผยแพร่ข้อมูลแผนที่ชุมชนในระบบอินเทอร์เน็ต ได้แก่ www.greenmap.org และ <http://thailandgreenmap.wordpress.com/> นำเข้าแผนที่ชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน และระบุ URL ของแผนที่ Google Map มีพิกัดดาวเทียมที่แม่นยำได้ และสามารถใช้แผนที่นี้นำทางได้โดยใช้อุปกรณ์ เช่น GPS นำทาง

โทรศัพท์มือถือ (Smartphone) หรือแท็บเล็ต (Tablet) ซึ่งช่วยส่งเสริมช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลและสถานที่ท่องเที่ยวได้ง่ายมากขึ้น

ความรู้ด้านการจัดทำแผนที่สีเขียวและการเผยแพร่สู่ระบบอินเทอร์เน็ตพบว่าระดับความรู้หลังเข้าร่วมกิจกรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.69) นั้นมีระดับคะแนนความรู้ที่เพิ่มขึ้นจากเดิม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.33) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.000) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05 ส่วนความรู้ด้านการท่องเที่ยวสีเขียวพบว่าระดับคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.44) นั้น มีระดับคะแนนความรู้ที่เพิ่มขึ้นจากเดิม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.98) มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (0.000) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.05

ด้านระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชุมชนพบว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นในระดับ “น้อย” (ค่าเฉลี่ย 1.49) ส่วนด้านความตระหนักในความสำคัญของการมีส่วนร่วมพบว่าชุมชนตระหนักในความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรชุมชนในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ย 3.54) อีกทั้งด้านความตระหนักในความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมพบว่าความตระหนักอยู่ในระดับ “มาก” (ค่าเฉลี่ย 3.33) ทักษะคิดต่อการเรียนรู้ในการจัดทำแผนที่สีเขียวและการเผยแพร่สู่ระบบอินเทอร์เน็ตอยู่ในระดับ “พอใจมาก” (ค่าเฉลี่ย 4.30) ทั้งในด้านความรู้ด้านประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมด้านการฝึกปฏิบัติและด้านการประยุกต์ใช้

บทเรียนที่ชุมชนได้รับ คือ 1) การจัดทำแผนที่สีเขียวสามารถเป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างคนหลายวัย และช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ใหญ่และเยาวชนในการถ่ายทอดเรื่องราวในชุมชนระหว่างกัน 2) แผนที่สีเขียวช่วยทำให้การจัดการความรู้และข้อมูลทุนชุมชนต่างๆ ทำได้ง่ายและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น 3) ชุมชนได้ทักษะและประสบการณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทุนของชุมชนที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยประยุกต์ใช้เครื่องมือการสื่อสารและสารสนเทศที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4) ชุมชนทราบถึงความสำคัญในทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่า และยังสามารถนำไปเผยแพร่อย่างภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งในความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และการสร้างฐานข้อมูลอันเป็นประโยชน์ 5) ช่องทางการประชาสัมพันธ์สามารถทำให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายมากขึ้น

คำสำคัญ: แผนที่สีเขียว, การท่องเที่ยวชุมชน, การท่องเที่ยวสีเขียว, การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

Abstract

This research is about sustainable tourism resources management by using green map as a tool for development. The purpose is: 1) to collect data of community resources 2) to seek participation of the community in the planning of land use appropriately, and 3) to publish a green map through online media. This study used participatory action research technique by using non-probability sampling method (Purposive Sampling). Participants were representatives of the villages who were involved in tourism including youth who are interested in participating voluntarily and government officer with a total of 45 participants.

Over half of the participants were female at age range of 9-64 years, mean 30.22 and standard deviation equal to 17.44. They were graduated in elementary school and some of them from Baan Thoong-la-korn graduated in Bachelor degree. Almost half of participants are students who are members of the community savings groups. Thai language skills were at the level of "good" in terms of speaking, reading, writing and listening while English language skills at the level of "Fair". They also had the ability to play a musical instruments and the ability to use a computer.

Green Map as a tool to gather natural and cultural resources of a community. This map helps to facilitate communication between people of different ages and also made joint brainstorming about resources in the community smoothly. The youth can express their ideas creatively and can also help in recognizing valuable resources that exist in their community. These things made people's understanding on their living in the community in both side even good or bad. They could see through the Green Map what part of the community should be improved or developed. The results revealed that activities or places in Muang-kued community had highest number of places and activities (number 110) that indicated as sustainable living, followed by is Mae-taman community and Thoong-la-korn community (88 and 21 places) respectively. These can be classified as a category and can be divided into three major categories: 1) Sustainable Living in Muang-kued community was found 39 places but in this number including the risk of harm places which consists of 5 areas destroyed by deforestation and burning of forests, followed by Mae-taman (28 places) and Thoong-la-korn community (11 places), respectively but Mae-taman and Thoong-la-korn community had no activities of risk of harm, 2) nature was found that Muang-kued and Mae-taman community has resources related on their culture and living (34 and 35 places) while

Thoong-la-korn community was now found natural resources that related on their culture and living, 3) culture and society at Muang-kued was found (32 places) followed by Mae-taman and Thoong-la-korn community (18 and 7 places), 4) others services has found homestays at Muang-kued (4 homestay) followed by Mae-taman (2 homestay) while Thoong-la-korn community was not found but service as resort accommodation (3 Places). Green map was published by working with the community including 1) GPS surveying 2) transferring waypoint into Google Map and 3) published through www.greenmap.org and <http://thailandgreenmap.wordpress.com>. These source of information could navigate people to visitor by using devices such as GPS navigation, Smartphone or Tablet, which visitors could access information and tourist attractions more easily.

Participant's knowledge on green map was used paired sample t-test statistical analysis to test the level of knowledge. The result was found significantly different (0.000) at 0.05 level of confidence which knowledge after joining (Mean=10.69) had increased than before (Mean=7.33). Knowledge of the Green Tourism was found significantly different (0.000) at the 0.05 level of confidence which knowledge (Mean=11.44) had increased than before (Mean = 6.98).

The level of participation of Community resource management was found "low" (mean= 1.49) while the awareness of the importance was found "high" (mean 3.54), and the level of awareness of the importance of natural resources, cultural and environment was found "high" (mean =3.33), attitudes towards learning on green map and published onto the internet in terms of knowledge, experience in the exchange of knowledge, practical and application was found "very satisfied" (mean=4.30).

Community's lesson learned were: 1) green map can be a tool for effective communication among all ages. This method could build good relationships between adults and youth in the community, 2) green map could make knowledge management more easier, 3) they had skills and experiences in collecting data, benefit from green map which could help to promote green tourism that have no effect to the community and environment and GPS and internet are very helpful in collecting the data, 4) community awareness of the importance of precious natural resources and proud to be a part of conservation of natural resources and biodiversity, including part of creating a useful database for the community, 5) green map was published through electronic media that could help visitors both Thai and Foreigners to access information easily.

Keyword: Green Map, Community Based-Tourism, Green Tourism, Tourism Resources Management